

Kouwe Drukte

Jaargang 15 - nummer 41 - april 2011 uitgave van

verzamelkring
De Doolster

Inhoud

Omslagillustraties.....	3
Houtsnijwerk op schaatsen van Anrie Broere (1)	4
Halvemaanschaatsen?.....	5
Guido Depestel 100% handmade.....	6
Schaatsbibliotheek aflevering 16: Zoekt en gij zult vinden.....	7
Stempels (2).....	10
In memoriam Fred van der Meer.....	11
Halsversieringen op schaatsen (5).....	12
Warmetuutse sporters.....	14
Hanenkamschaatsen.....	16
De baan doorbrengen (aanvulling).....	17
Aanvullingen (9) op het boek Van Glis tot Klapschaats van Wiebe Blauw.....	17
Mevrouw Veedol (3).....	18
Zes Nederlanders met een helikopter gered van een ijsplaat.....	19
Van Heloma plaquette – reactie op Mijn aanwinst uit KD40.....	23
Vitrinekasten te koop.....	24
Reacties op KD40 <i>Aan de stok</i>	25
Lage noren in 1963?/ Schaatsboeken te koop.....	25
Oude bezems en vroege vegers.....	26
Een spekrijderij te Leeuwarden in 1890.....	28
Onbekende merkjes in krulschaatsen.....	30
Posten en Stempels (14).....	32
Schaatsboeken te koop (2)/ Gezocht: lisfretter.....	32
Mijn aanwinst / Schaatswedstrijden aan de Bleekerstraat.....	33
Glunderende gezichten op zonnige ijsbaan.....	34
Stempelkaart.....	36
Schaatswedstrijden achter de Prinsentuin.....	38
Boek en zopie.....	39
Poolsterpuzzel 7.....	42
Colofon.....	43

Medewerkers

Martin van der Bij, Hedman Bijlsma, Anrie Broere, Guido Depestel,
Hans van der Donck, Krijn van der Ham, Matthy van Klaveren,
Theodoor van der Kooi, Frits Locher, Niko Mulder, Minne Iedes Nieuwhof,
Ben Remie, Caroline van Staaveren, Alle Sterk, Edith Wassenaar

ISSN 1572-4476

Omslagillustraties

Op de **voorzijde** pronkt een object dat je weinig tegenkomt bij verzamelaars van De Poolster: een arrenslee. Dat is niet zo vreemd, want er hangt een fiks prijskaartje aan en daarbij neemt zo'n voertuig ook nog eens veel ruimte in.

Ook Wim van Herk, de trotse eigenaar van dit exemplaar, moet zich beperken als het om zijn voorliefde voor sleeën gaat. Hij heeft het alternatief gezocht in zilveren miniatuurtjes, zoals u in zijn 'Stempelkaart' kunt zien. Wim heeft zijn ar weliswaar in Friesland gekocht, maar qua vorm is zijn slee niet specifiek Fries, eerder algemeen Hollands. Op het moment dat de foto is genomen was de slee nog niet volledig gerestaureerd.

De tijd dat het met name in de steden wemelde van de sleden ligt sinds de opkomst van (paarden)tram en auto ver achter ons. Vóór 1900 echter

glijden er in prentenboekjes en knipprenten steevast nog arrensleden rond als het om de verbeelding van de winter gaat.

Veel te veggen valt er niet voor de montere Volendammer op de **achterzijde** van deze *Kouwe Drukke*. Beetje een armoedzaaiër met zijn opgelapte broek. Zal ook wel geen scherp onder de klompen hebben, maar zolang meneer maar een beetje staat te poseren voor de kunstenaar is dat natuurlijk geen probleem. De kaart is trouwens niet van gisteren: gelopen in 1906 volgens opgave van Aukje de Haan. Daarom zou die kunstenaar wel eens een buitenlander kunnen zijn geweest. Die vielen rond de op-eena-laatste eeuwwisseling zo'n beetje over elkaar heen in Volendam. De kennelijk ook al niet zo inheemse afzender vond het een '*Very dear little boy*'. Daar kunnen we inkomen: zelfs nu ziet ie er nog jeugdig uit voor zijn leeftijd! Het 'beroep' van baanveger gaat echter veel verder terug dan ruim honderd jaar. Lees de bijdrage '*Oude bezems en vroege vegers*' in dit nummer er maar eens op na.

Stoelendans

Er heeft een wisseling in de redactie plaats gevonden. Nol Terwindt kon zijn veeleisende baan helaas niet langer combineren met de opmaak van *Kouwe Drukke*. Wij willen Nol alsnog hartelijk danken voor zijn bijdrage, met als grote verdienste de aanlevering van het blad bij de drukker in pdf-formaat.

Inmiddels heeft Theodoor van der Kooi de positie van Nol overgenomen. Theodoor heeft razendsnel de stap gemaakt om ook het omslag digitaal te kunnen aanleveren. Deze werkwijze is kostenbesparend en maakt meer kleurenpagina's mogelijk.

De redactie

Houtsnijwerk op schaatsen van Anrie Broere (1)

Mogelijk geïnspireerd door het houtsnijwerk op de schaatsen van burgemeester Koopmans in het hart van Kouwe Drukke 38, stuurde Anrie Broere ons foto's van schaatsen uit zijn collectie die eveneens fraai zijn uitgesneden.

Dubbel bloemmotief

Het paar dat hier wordt afgebeeld is uitgevoerd met een bloemmotief dat zowel in de schenkel als onderin de voetstapel is aangebracht. Het heeft er veel van weg dat de maker de intentie had om de patronen door te laten lopen.

Halvemaanschaatsen?

Hierbij een paar foto's van de schaatsen die ik heb gekocht op de Najaarsverzamelbeurs in Utrecht. Dit model heb ik nog nooit eerder gezien. In plaats van een schenkel zitten er vijf halvemaanbochtjes onder geklonken. Het zijn Engelse schaatsen met het merkteken 'Goode London'.

Eerst dacht ik dat ze bedoeld zijn om op scherp te staan in de sneeuw, maar daar ben ik weer op teruggekomen, omdat ze te gemakkelijk glijden. Gezien de manier waarop ze gemaakt zijn en omdat Engeland ver was in zijn mechanische ontwikkeling, schat ik ze rond 1810-1820. Misschien hebben jullie hier-

over nog documentatie of weten jullie hier iets over te vertellen?

Zelf heb ik het gevoel dat ik iets bijzonders heb; tenminste dat hoop ik, want ze waren niet goedkoop en anders heb ik een miskoop.

Krijn van der Ham

Guido Depestel 100% handmade

Op een zonnige zondagmorgen in december ontmoette ik diep in het Friese veenlandschap bij toeval een verwoed toerrijder uit België. We reden samen op in de Deelentocht en wisselden contactgegevens uit. Tot mijn verrassing ontpopte Guido Depestel uit Berendrecht bij Antwerpen zich na enkele mailtjes als amateur-schaatsenmaker. Hierbij zijn e-mail-bericht van 19 maart 2011 [nm].

Ik kon het niet laten en heb daarnet nog een fotootje gemaakt van een paar kindershorttrackschaatsjes die ik een kleine twintig jaar geleden voor

mijn jongste zoon heb gemaakt. Vijftig uur werk herinner ik me, omdat ik het eens had 'gemeten', getimed hoeveel werk er aan te pas kwam, voetmal (leest) maken inbegrepen. Deze op maat gemaakte schaatsjes deed hij aan, schaatste er direct wedstrijden mee en won er enkele medailles op. Uiteraard moest ik er elk jaar nieuwe maken wegens de snel groeiende voetjes. Van deze heb ik er vermoedelijk nog op zolder liggen. Voor mezelf heb ik er zo verscheidene gemaakt (momenteel zeker nog één paar bij mijn zoon in bezit) en heb thuis hier nog een paar soortgelijke skeelers uit dezelfde periode, waar ik duizenden kilometers mee heb gereden

Schoenmaat: 34
Buitenmaat schoen: 23 cm
Lengte ijzers: 32 cm
Pothoogte vooraan: 65 mm
Pothoogte achteraan 75 mm

.. 100% handmade, schoenen op maat, zelf genaaid, mallen gemaakt, schaatsijzers, skeeleronderstellen in koolstof en kevlarvezels.

Enfin, twintig jaar later heeft iedereen die dingen, die wij toen al volledig met de hand maakten ... Tot zaterdag, *een Belgisch schaatsenmaker (maar vooral schaatsliefhebber)*

SCHAATSBIBLIOTHEEK aflevering

Ook deze verzamelaar is nog altijd op zoek naar ontbrekende titels in de alsmaar groeiende collectie. Bij de lezingen/presentaties die ik verzorg voor ijsclubs, bejaardensociëteiten, vrouwenverenigingen, historische kringen en wat al niet meer laat ik meestal een foto zien van de boekenkasten op mijn werkkamers. Van de vloer tot het plafond zijn de planken gevuld met schaatsboeken uit de gehele wereld. Steevast worden de mensen in de zaal vervolgens op het projectiescherm geconfronteerd met de kreet 'Gezocht'. Daaronder verschijnt dan in beeld het omslag van dat kleine boekje uit 1913 *De Elfstedentocht van Jan Ferwerda*. Tijdens het schrijven ligt die uitgave

voor me op het bureau. Nee, niet het origineel. Ooit maakte een bevriende Poolstercollega een voortreffelijke scan

16: Zoekt en gij zult vinden ... van de 44 pagina's van het werkje van Sergeant-Majoor IJ. v.d. Schaaf.

Waarschijnlijk was deze Leeuwarder beroepsmilitair dermate onder de indruk geraakt van de tweede plaats in de Elfstedentocht 1912 van zijn ondergeschikte sergeant Jan Ferwerda dat hij er een boekje aan wijdde. We kunnen er slechts naar raden hoeveel exemplaren er indertijd van zijn gemaakt. In elk geval kon je dat boekje indertijd kopen getuige een advertentie in de *Leeuwarder Courant* van 15 januari 1913. Ik ken ook enkele Poolsterleden die *Ferwerda* ooit

JAN FERWERDA.
Deze week verschijnt bij den uitgever W. A. EISMA Cz., Leeuwarden:
De Elfstedentocht van Jan Ferwerda in 1912,
door IJ. v. d. SCHAFF,
voorwoord van D. H. ZIJLSTRA.
Bevat 48 pagina's, getillustreerd. Tevens eenige wenken van Ferwerda hoe men zich moet trainen als schaatsenrijder.
Prijs 25 cents.

bemachtigden. Ik geef dus de moed niet op. Ik zie het helemaal voor me: de avond dat een oude vrouw onder mijn toehoorders ineens zegt: 'Ja, dat boekje komt me bekend voor. U kunt het wel van me krijgen....'

Zoeklijst

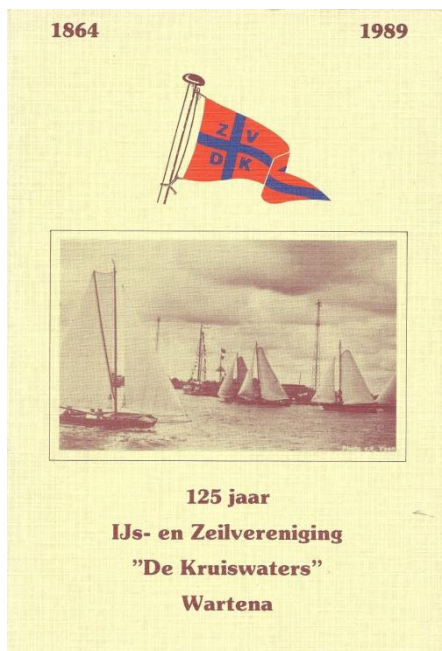
Elke rasechte verzamelaar heeft vast en zeker zo'n verborgen zoeklijst. Ik ook. Ik heb mij zelfs wel eens veroorloofd te zeggen dat ik waarachtig hoop dat ik nooit alle titels op dat lijstje hoef door te strepen. Voor de ware collectioneur moeten er wensen blijven. Lang zocht ik bijvoorbeeld naar het *Festschrift* dat de

Noorse schaatsbond in 1920 wijdde aan het 25-jarig jubileum in 1918. Toen de 375 pagina's dikke uitgave in de brievenbus plofte, vochten twee soorten gevoelens met elkaar. Eerlijk is eerlijk: de blijdschap overheerste. Ik heb toch al niet te klagen over het aantal Noorse klassieken op plank nummer zoveel. Deze topper van chef-redacteur C.F.B. Schøyen past prima in dat rijtje. Maar ergens voel ik soms onbestemde gevoelens dat je niet meer naar zo'n boek hoeft te zoeken... Wees gerust, ik ken nog allerhande titels die ik best op de kop zou willen tikken. Die trainingshandleiding van Baron de Salis bijvoorbeeld of die beknopte beschrijving door 'een voorstander van IJssport' of dat jubileumboekje van een Duitse 'Eisbahn-Verein'. We blijven opgewekt doorzoeken.

IJs- en Zeilvereniging

Soms vind je ook iets dat je helemaal niet zocht... Voor het boek *Yn streken* – dat ik zonder schroom gerust een standaardwerk durf te noemen – maakte ik in 1999 een literatuurlijst. Daarin somde ik zoveel mogelijk alle tot dan toe verschenen jubileumboeken en –boekjes van Friese ijsclubs op. Het dorp Wartena (eerder Wartena geheten) is in die reeks vertegenwoordigd met de uitgave *100 jier iisklub Harmonie te Wartena 1881-1981*. Tot mijn niet geringe verbazing zag ik enkele jaren later op een boekenmarkt in de Friese hoofdstad nóg een jubileumboekje uit dat Friese dorp liggen. Opnieuw (mede) geschreven door D. Steenbeek. De titel verraaft al veel: *125 jaar IJs- en Zeilvereniging "De Kruiswaters" Wartena 1864-1989*. Ik was de naam van die vereniging wel eens

tegengekomen, maar plotsklaps kreeg ik de clubhistorie voor vier euro in handen. 'Ieder jaar werden er twee ledenvergaderingen gehouden. Eén in juni/juli voor de te houden zeilwedstrijden en één omstreeks november/december vanwege eventueel te houden hardrijderijen.' De verstandhouding met de ijsclub "Harmonie" was prima. Zo lezen we bijvoorbeeld over de gezamenlijke organisatie van een hardrijderij voor onderofficieren van het garnizoen Leeuwarden in januari 1891. In de jaren dertig besloot "De Kruiswaters" de winterse activiteiten te staken en zich nadien alleen te beperken tot het houden van zeilwedstrijden.

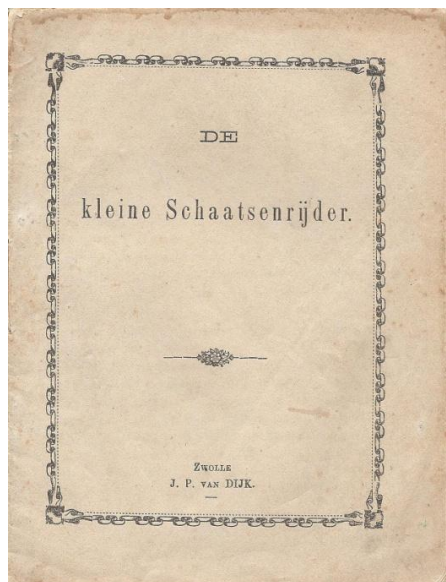
De kleine Schaatsenrijder

In een geanimeerd samenzijn tijdens de jaarvergadering van een schaats-trainingsgroep heb ik onlangs de charmes van het verzamelen nog eens uitgelegd. Die bezigheid is je in de loop der jaren gewoon overkomen. Bij het kopen van de eerste schaatsboeken in de jaren vijftig en zestig had je geen enkel oogmerk om een collectie op te bouwen. Veel later pas drong het besef tot je door dat het bij elkaar gesprokkelde bezit voor jou een grote waarde vertegenwoordigde. Ik spreek uitsluitend voor mezelf als ik als voornaamste reden zie dat ik het bronnenmateriaal onmiddellijk bij de hand heb bij het schrijven van boeken, tijdschriftartikelen en wat voor andere publicaties dan ook en ook bij het voorbereiden van de Powerpoint-presentaties. Ook hier geldt dat je bij wijze van surprise graag uitgaven tegenkomt waarvan je het bestaan niet vermoedde.

Vaak spreek ik bij die lezingen over de andere kant van de schaatsmedaille: de ijsongelukken, de verdrinkingsgevallen en wat dies meer zij. En dan krijg je ineens van een goede kennis *De kleine Schaatsenrijder*. Een simpel boekje van slechts 14 pagina's met achterop de vermelding: Snelpersdruk van J.P. van Dijk, Zwolle. De naam van de schrijver ontbreekt, evenals het jaar van uitgifte. Eén citaat om aan te geven dat het om een oud boekje gaat: *"Gij weet niet, lieve moeder, welk eene benauwdheid ik heb doorgestaan, en wat er in mij omging toen ik door het ijs viel! O, welk een vreeselijk oogenblik!.. En, als ik toen gestorven was, waar zoude ik dan nu zijn?"* Een boekje met een boodschap dus.

De Zilveren Schaatsen

Deze verzamelaar laat zich dus graag verrassen. Door mensen die aan hem denken via een tip of hem zelfs een cadeautje aanreiken. Maar verrassingen kun je ook opzoeken. De laatste verzamelaarsbijeenkomst van onze kring leverde een prachtig voorbeeld op. Vroeg in de ochtend had ik met mijn buurman aan het volgende tafeltje een gesprek over de ook nog steeds uitdijende collectie Hans Brinkerboeken. Op zijn tafel lag een van de tien drukken van *De Zilveren Schaatsen* van P.J. Andriessen. 'Die heb je zeker al?', vroeg Arnold. 'Ja, ik heb ze alle tien', was mijn reactie. Maar ik vertelde hem er iets bij. Die tien drukken in mijn boekenkast hebben allemaal een harde kaft. Ooit kwam ik bij twee verzamelaars twee verschillende softcoverversies tegen. Met een slappe kaft dus. Beide zonder illustratie op de omslag. 'Als je

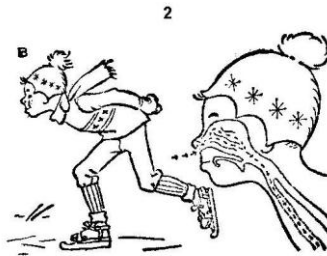
eens zo'n uitgave met een slappe kft tegenkomt, mag je best aan mij denken', voegde ik - wellicht ten overvloede - mijn gesprekspartner nog toe.

Hooguit een kwartiertje later haalde ik vijf of zes tafeltjes verderop uit een doos met oude boeken een softcoverversie van *De Zilveren Schaatsen*. Eentje met een illustratie voorop! Een totaal onbekende dus. 'Zoiets bedoel ik dus', meldde ik even later aan mijn tijdelijke buurman. Mijn opa die vlak na de oorlog al in *oneliners* sprak, had ongetwijfeld zijn spreuk paraat gehad: 'Zoekt en gij zult vinden...'

Hedman Bijlsma

Stempels (2)

Nr.3: Een oud schoolstempel, met als tekst: 12 Zij zakt door het ijs.

Kan uit een serie seizoenenstempels komen.

Nr.4: Een oude schoolstempel, zonder tekst. Een seizoenenstempel

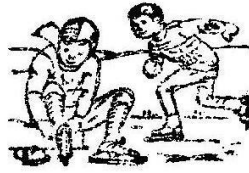
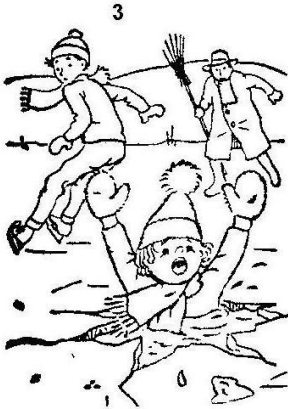
of een beloningstempel.

De stempels met schaatsafbeeldingen in mijn bezit staan hierbij afgedrukt.

Nr. 1: Dit is een vrij nieuwe stempel en is ongeveer 10 jaar oud.

Nr.2: Een oude schoolstempel, met als tekst: 10b Waarom door de neus ademen? Waarschijnlijk uit een serie van schoolstempels

Wij bezitten ook nog een complete doos met seizoenen stempels (winter) die gaan over schaats en sneeuwpret. Deze stempels zijn echter versleten en geven geen goede afdruk meer. Indien er verzamelaars zijn die meer informatie hebben over deze stempels zoals het jaar van uitgifte en uit welke

serie ze eventueel afkomstig zijn dan hoop ik dat te horen.

Nr. 5: Een nagekomen stempel van Aukje de Haan (red).
Matthy van Klaveren

In memoriam Fred van der Meer

Eind januari ontving ik het bericht dat Fred van der Meer uit Schipluiden op 14 januari 2011 is overleden. De laatste keer dat ik hem sprak was tijdens de presentatie van het boek *IJsmoppen uit Vlaardingen* van Frans Hazenberg in oktober 2009.

Fred was al heel lang een trouw en enthousiast lid van *De Poolster* (1985).

In zijn verzameling schaatsen (meer dan 1000 paar) bevinden zich unieke exemplaren zoals de fraaie Westlandse 'Heulenaar'. Traditiegetrouw verzorgde Fred tijdens de jaarvergadering van *IJclub Vlietland* een kleine expositie op het gebied van schaatsen. Zijn vrouw Diny vindt het belangrijk dat de verzameling van haar dierbare echtgenoot compleet blijft.

Eijstedenwinnares Tineke Dijkshoorn en groot schaatsverzamelaar Fred van der Meer uit Schipluiden bij de onthulde plaquette, genietend van een Vlaardingse IJsmop.

Er wordt nu gezocht naar een passende locatie om de nalatenschap op een toegankelijke manier tentoon te stellen.

“Wat zou dat prachtig zijn, Fred was zo zuinig op zijn spulletjes. Hij zou daar enorm groos op zijn geweest.”

Hans van der Donck

Halsversieringen op schaatsen (5)

Hebben halsversieringen regionale kenmerken? Ofwel: zou een bepaald patroon thuis kunnen horen in een bepaald gebied?

Aangezien het onderzoek tot op heden slechts vijftien makers van halsversieringen heeft opgeleverd die zeker uit Nederland komen, lijkt het onverantwoord om op welk criterium dan ook harde conclusies te trekken. Het is al heel wat om te kunnen constateren dat een bepaald patroon halsversiering soms in de familie blijft, zoals bij Cornelis en zijn zoon Sjef van Thiel uit Den Dungen en bij enkele andere met elkaar verwante smeden, zoals we nog zullen zien.

Toch blijft hij knagen, de vraag of halsversieringen typisch kunnen zijn voor een geografisch afgebakende regio.

Bekje

De meest simpele halsversiering is het 'bekje'. Een eenvoudige inkeping in de hals van de schaats. Volgens sommigen geen echte halsversiering, maar niet meer dan een aanzet tot de toon.

Er zijn er heel veel van ingebracht, maar slechts zelden is de maker bekend. Een van de weinige uitzonderingen is Cornelis Bos uit Numansdorp.

Zie de foto hiernaast, van Bart van de Peppel. Cornelis Bos, actief tussen 1840 en 1875, was er trouwens al vroeg bij.

Schaatsen van Cornelis zijn zonen Hendrik en Klaas zijn niet ingebracht. Jammer, want ik zou graag weten of zij dezelfde inkeping aanbrachten.

Ik denk van wel, net als vermoedelijk

ook zijn kleinzoon (zoon van Klaas) Adrianus Bos uit Dubbeldam. Ik maak dit op uit een schaats van Jan van Eijk (foto hierboven), die lijkt op die van Cornelis Bos. De schaats draagt het merkteken AB in een hartje in de voorzijde van de krul, volgens Wiebe Blauw in *Van glis tot klapschaats* het merkteken van Adrianus Bos uit Dubbeldam. Ook de oudere generaties Bos stempelden hun initialen op dezelfde manier.

Hiermee is echter niet gezegd dat alle bekjes familietrekjes vertonen of dat ze allemaal uit de Hoeksche Waard komen. Uit de 'staalkaart' op pagina 18 in het vorige nummer bleek al dat het bekje ook in Remscheid werd gemaakt. Oppassen geblazen dus!

Variant

Opvallend genoeg komt een latere variant, met een iets sierlijker bekje, eveneens van de Zuid-Hollandse eilan-

den. De gebroeders Filippus en Willem Stijnis (beiden circa 1880-1925) uit Hendrik Ido Ambacht, hemelsbreed geen 25 kilometer van Numansdorp en nog veel dichterbij Dubbeldam, tooiden de hals met schuine streepjes. Zie de foto hieronder, eveneens uit de verzameling van Jan van Eijk. Die

streepjes kwamen vaker voor en waren volgens Wiebe een kenmerk van het IJsselmonder type. Opvallend is dat bij de ingebrachte schaatsen van onbekende makers de streepjes in alle gevallen samengaan met een inkeping in de hals. Ook al zijn de lijntjes soms verschillend geplaatst: voorwaarts of achterwaarts gericht; dicht opeen of meer uit elkaar. En als die streepjes een regionaal kenmerk zijn, waarom zou dat dan niet kunnen gelden voor de bekjes?

Opnieuw is het oppassen, want ook in Duitsland werden streepjes

wel aangebracht, zoals op een schaats van Matthy van Klaveren (foto onderaan linkerkolom). Maar zowel de vorm van de krul als het bekje verraden dat het bij deze schaats van J.G. Koch uit Büchel, Remscheid (c. 1875), merkteken zakhorloge, toch niet om een echte IJsselmonder gaat.

Samenvattend mogen we stellen dat, afgezien van de Duitse fabricaten, alle schaatsen met bekje van bekende makers uit het gebied ten zuiden van Rotterdam komen en tot nu toe nooit van boven de grote rivieren.

Nogmaals, helaas is het aantal bekende makers te klein om hier vergaande conclusies aan te verbinden. Maar een aanwijzing om het in die richting te zoeken vind ik het wel.

Totdat schaatskenners voor de dag komen met bewijzen van het tegendeel natuurlijk. Dat zou pas interessant zijn!

Bij deze nodig ik daarom iedereen uit om in *Kouwe Drukke* eens een lekker potje te 'bekvechten' over de hierboven beschreven hypothese.

Niko Mulder

Kleursponsor gezocht – het budget van *Kouwe Drukke* is beperkt. We komen per nummer € 75 te kort om volledig in kleur te kunnen drukken. Zijn er lezers die hiervoor een vrijwillige bijdrage willen storten?

Warmetuutse sporters

Het is in Warmenhuizen – Warmetuut zeggen de inwoners zelf – nog niet zo eenvoudig om een keuze te maken voor een sportief beeld in de publieke ruimte. Het dorp staat bekend om zijn wielrenners én schaatsers. Eén van de cafés in het dorp is nog altijd getooid in de kleuren van de bolletjestrui, al is Steven Rooks al lang verhuisd en is het al weer 23 jaar geleden dat hij het bergklassement in de Tour de France won.

Schaatsen konden ze er ook: Sjouke Westra was in 1940 één van de winnaars van de Elfstedentocht. De marathonrijders Jos Pronk en Miel Rozendaal zijn trouwens ook nog niet vergeten.

Op 27 april 2003 maakte de gemeente Harenkarspel bekend dat ze een compromis én een kunstenaar had gevonden:

De opdracht voor het maken van een bronzen beeld voor Warmenhuizen-Centrum zal door de gemeente Harenkarspel worden verstrekt aan de heer Houdijk uit Alkmaar.

De kunstenaar heeft tekeningen en klei-ontwerpen gemaakt van een schaatser en een fietser, waarin de twee-eenheid van zowel schaatsen als wielrennen duidelijk naar voren komt. De kunstcommissie is positief over het werk.

Om tot een goede kleur voor het beeld te komen gaat de commissie de mogelijke kleurschakeringen bekijken in het atelier van de kunstenaar.

Ook een locatie voor het beeld is inmiddels gevonden. Eerder waren locaties voor het dorpshuis of voor de Warande in beeld, maar achteraf gezien vond de kunstcommissie dat niet zo'n goede plaats. Als alternatief wordt nu het grasveld voor de Rabobank in Warmenhuizen genoemd.

En daar bij de Pastoor Willemsestraat en de Doorbraak in Warmenhuizen werd het beeld De Sporters van Rob

Houdijk op 29 november 2003 onthuld. Als een uitdrukking van het sportieve karakter van het dorp.

Of de op zijn punten lopende schaatser nou zo goed is getroffen door Houdijk laten we hier maar in het midden.

Niko Mulder

Hanenkamschaatsen

In mijn verzameling oude schaatsen heb ik diverse schaatsen uit Noord- en Zuid-Holland met fraai gesmede punten. Een bijzondere vorm daarbij zijn de zogenaamde hanenkamschaatsen zoals Wiebe Blauw deze beschrijft in zijn boek *Van glis tot klapschaats*, op bladzijde 71.

Deze schaatsen zijn te herkennen aan de drie tandjes die aan de voorkant op het uiteinde van de schenkel zijn aangebracht. Tezamen vormen ze een soort kammetje. Ze zouden gemaakt zijn tussen circa 1875 en 1920. Wiebe geeft aan dat dit soort schaatsen voorkomt in het grensgebied van Zuid-Holland en Utrecht en door een beperkt aantal smeden is gemaakt.

In mijn bezit zijn drie paren met een hanenkam waarvan één paar gemerkt is. De onderste schaats op de foto draagt het merkteken van Pieter Schakel uit Polsbroek uit de provincie Utrecht, zie bladzijde 242.

Pieter Schakel maakte schaatsen tussen 1893 en 1909. Familielid Jan Schakel uit Benschop zou tussen 1909 en 1918 ook dergelijke schaatsen hebben gemaakt. In de ijzers van zijn schaatsen staat het merkteken J.Schakel Polsbroek, zie bladzijde 243. Ik heb de afgelopen jaren veel schaatsverzamelingen van leden van de Poolster bezocht en daar maar heel weinig hanenkamschaatsen gezien; meestal waren die gemerkt met het stempel van Pieter Schakel.

Er zijn ook schaatsen met enigszins vergelijkbare versieringen, maar die net geen hanenkam zijn en twee in plaats van drie tandjes hebben. De bovenste schaats op de foto is daar een voorbeeld van. Ik vermoed dat dit soort schaatsen uit dezelfde omgeving komt als de hanenkamschaatsen.

Ik zou graag willen weten of er leden van de Poolster zijn die iets meer van de herkomst van de hanenkamschaatsen afweten. Wie kan mij helpen?

Ook zou ik graag bericht ontvangen van diegenen die hanenkamschaatsen in bezit hebben (het liefst met foto) en met de mededeling of die gemerkt zijn

De baan doorbrengen (aanvulling)

In mijn vorige artikel stelde ik de vraag of de traditie van de baan doorbrengen nog ergens anders bestaat of bestaan heeft. Vanuit een onverwachte hoek kreeg ik een bevestiging en wel van de zoon van bakker Verburg uit Vlaardingen. Deze bakker heeft veertig jaar, als er ijs was, Vlaardinger ijsmoppen gebakken. Ad, de zoon, was zo vriendelijk mij, als oud-sportkameraad, het boekje *Trekvogels uit het Westland* te bezorgen, waarin deze traditie in verhaalvorm wordt beschreven.

Twee jonge mensen, man en vrouw, schaatsen onafhankelijk van elkaar vanuit het Westland naar Vlaardingen om daar als eerste aan te komen. Na nogal wat avonturen treffen ze elkaar op het ijs en komen gezamenlijk aan. Samen hebben ze de baan doorgebracht en krijgen nu de gebruikelijke eer die ze toekomt. *Trekvogels uit het*

Westland is een uitgave in eigen beheer uitgegeven door Frank Hazenberg, bakker in Vlaardingen en de opvolger van bakker Verburg. ISBN 978-90-75938-7

In het boek *Ijsmoppen uit Vlaardingen* – besproken in KD 38 – wordt deze traditie ook beschreven. De

schaatser die zich als eerste meldt in hotel-restaurant 'De Hollandsche Tuin' krijgt een gratis consumptie en een doos met vijftig sigaren. De nummer twee krijgt een fles jenever.

Deze traditie bestaat niet meer; men er is in de dertiger jaren van de vorige eeuw mee gestopt.

Annie Broere

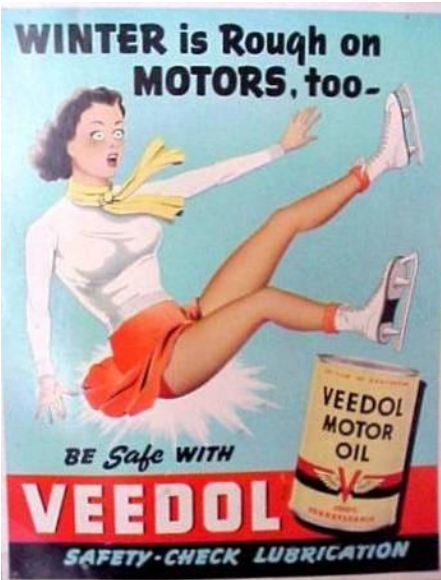
Aanvullingen (9) op het boek Van Glis tot Klapschaats van Wiebe Blauw

19. K. Blankenstein, Woerden
De Rijnbode 10 november 1889.
Wat hiervan te denken?
Blankenstein komt bij Wiebe niet voor.

Ben Remie

Mevrouw Veedol (3)

Het is even rustig geweest rond mevrouw Veedol, maar nu duikt ze toch weer op.

Met een onzachtzinnige smak op haar elegante achterste maakt ze duidelijk dat de winter hard kan zijn voor je motor ... Daarnaast is ze weer het bekende blondje. Dit keer met een chorus line op de achtergrond. Mevrouw Veedol in Holiday on Ice? Uiteraard ontbreekt ze ook niet op een

Franse Veedol-enveloppe.

Het zou ons verbazen als er nog meer afbeeldingen van mevrouw Veedol in omloop zijn, maar je weet maar nooit. Stuur maar door ...

Onder één voorwaarde: ze moet wel schaatsen onder hebben.

De redactie

Zes Nederlanders met een helikopter gered van een ijsplaat

Als verzamelaar kennen wij allen zonder twijfel het verhaal van de Durgerdammer vissers Bording, die veertien dagen op de Zuiderzee rondreven op een ijsschots, toen zij tijdens het botkloppen losraakten van het vaste ijs. Het speelt zich af in 1849 en hoewel ze alle drie gered worden, overlijden kort na hun redding vader Klaas Klaassen Bording en zijn oudste zoon Klaas Bording aan de gevolgen van hun ontberingen. Zij hebben zich slechts kunnen voeden met de rauwe bot die ze al hadden gevangen. Klaas Bording, oud lid van De Poolster, was familie van deze Bordings. Als ik het goed begreep was zijn overgrootvader een broer van de Klaas Bording uit dit verhaal. Ons oud lid Klaas is enige jaren geleden overleden, maar ik weet nog dat hij op één van onze najaarsbijeenkomsten een prachtige opstelling had gemaakt van een visser die met slee en botklopper er op uit was gegaan. De afgelopen tijd heb ik diverse keren aan het verhaal moeten denken om onderstaande redenen.

Naar de noordpunt van Visingsö

Op 25 februari 2011 vertrekken wij, zes leden van de HLSK (Hollandse Langetocht Schaatsclub), om 9.30 uur uit Gränna. Dit is een dorp aan de oostkust van het Vätternmeer in Zweden. Het meer is ongeveer twee maal zo groot als het IJsselmeer en gedraagt zich soms als een binnenzee. De wind waait uit het zuiden en is stevig van karakter. Ons

doel vandaag is om vertrekkend ten noorden van de vaargeul van de veerpont Gränna-Visingsö naar de noordpunt van het eiland Visingsö te schaatsen. Daarna via de westzijde van het eiland naar het zuidpunt te gaan om vervolgens na het zuidpunt te hebben gerond weer naar het noorden te rijden totdat we aankomen bij de zuidzijde van de eerder genoemde vaargeul. We willen daar dan weer aan land stappen om met de auto vervolgens terug te rijden naar Vimmerby. Hier verblijven wij bij Cor en Hillie Faber. Vimmerby is bekend van de schrijfster Astrid Lindgren van de boeken van Pippi Langkous.

Botsscheuren en wijscheuren

De tocht gaat nagenoeg tot de noordpunt over prachtig spiegelglad ijs met de wind in de rug. Ten noorden van het eiland aangekomen willen we aan land om een picknick (vika) te houden. We moeten even zoeken om een goede plaats te vinden waar we een 'bots-scheur' kunnen oversteken. De

scheur valt mij op en is anders dan wat andere scheuren die we eerder gezien hebben. Waarom weet ik niet en kan ik nog steeds moeilijk aangeven. De scheur loopt zoals het lijkt rond het eiland en ligt vast in mijn geheugen. Het lijkt nu zo achteraf alsof de scheur water heeft opgezogen, terwijl hij niet nat is. Zonder veel moeite vinden we de plek

om de scheur over te steken en aan land gebruiken we om 10.20 uur onze vika. Achter de hoge wal zitten we heerlijk uit de wind. Na wat koffie en vast voedsel gaan we om 10.40 uur weer het ijs op. We passeren de scheur weer op dezelfde plek en er zijn geen verschillen die mij opvallen, hoewel ik daar natuurlijk ook niet bewust naar heb gekeken. Samen met Cor heb ik het over de luchtzak op het vliegveldje op het eiland die bol staat van de wind. Als ik zie hoe deze staat in de lijn met de kust concludeer ik dat de wind nog vrij oostelijk is. (Achteraf is de kustlijn hier ook vrij Z-N en niet O-W zoals ik dacht, dus de wind zit gewoon zuid). Door gravelijs worden we gedwongen enige rakken te slaan. We rijden licht noordwaarts en licht oostwaarts. Na een smalle plek slecht ijs te hebben overgestoken rijden we west en zuidwaarts. Regelmatig worden we weer gedwongen enige rakken te slaan vanwege gravelijs. Vrij plotseling zien we een 'wijkscheur' (O-W) en wij wijken licht noordwaarts uit. Niet veel later weer een tweede

'wijkscheur' (O-W); deze laatste is ongeveer 20 cm breed en vervolgens een 'wijkscheur' (Z-N) die recht op ons afkomt van 70-80 cm breed en die een lengte heeft van enige tientallen meters (foto 1).

Zonder veel moeite kunnen we hier ruim omheen en na korte tijd een nieuwe 'wijkscheur' die we oversteken. De scheur is ongeveer 20 cm breed. Sytske maakt hier enige foto's van Cor en Matthy (foto 2) die de scheur oversteken.

We rijden door en niet veel later houdt de gids halt en stelt voor terug te keren. Hij vindt het ijs te onbetrouwbaar, Sytske en Jos sluiten zich

hier direct bij aan en Cor en Ronald hebben net daarvoor achter in de groep samen gesproken en waren tot dezelfde conclusie gekomen. Het is nu 11.30 uur. Ik ben enigszins teleurgesteld en zie de noodzaak er niet van in. Ik spreek dat niet uit want de anderen zijn zeer overtuigd. Misschien komt het omdat ik dit als een nederlaag ervaar, maar ik zie ook de directe noodzaak niet. We rijden terug over dezelfde scheur en keren via ongeveer dezelfde route alleen iets noordelijker en westelijker terug. Na

twintig minuten (11.50 uur) zijn we weer terug ter hoogte van de plek waar we aan land gingen, alleen een stukje noordelijker op het ijs. Uit het GPS spoor achteraf blijkt dat ik hier mis zit, we zitten ongeveer 3 km westelijker. Nu ben ik blij verrast, want ik zie tot mijn grootste verbazing een stuk water waar de 'botsscheur' was, die we overstaken om de vika te kunnen houden, van wel minstens twintig meter breed. Waren we niet terug gegaan dan had ik dit nooit geweten en ook nooit geloofd. Vroeger werd ik al ongelovige Thomas genoemd: eerst zelf zien en dan pas geloven. Kortom deze scheur is dus ontstaan in een tijdsbestek van ongeveer vijf kwartier. Bijna direct zien we ver voor ons open water richting N-Z. Het lijkt of de terugweg naar de oostoever is afgesneden. Ik heb achteraf geen idee hoever de scheur eigenlijk doorliep. We besluiten de westoever te gaan bereiken en al schaatsend worden we gedwongen een beetje zuidwaarts uit te wijken. Na enige tijd houdt de gids weer halt. Hij stelt voor om te proberen aan de westzijde het eiland te bereiken. Dit heeft ook mijn voorkeur, immers we kunnen dan via de pont direct naar de auto en het eiland is hooguit op twee km afstand. De westkust is naar mijn schatting ongeveer 15 km weg, maar er wordt ook 25 km geroepen (thuis zal blijken dat het slechts 10 km is) en indien we daar aan land kunnen moeten we via Jönköping naar Gränna, een weg van misschien wel 90 km met bus, taxi of liftend. Het plan krijgt ieders instemming en we gaan op weg. Na korte tijd stuiten we op een stuk "niet schaatsbaar ijs". We binden de schaatsen af en gaan er

schuin lopend overheen. Ik kijk mijn ogen uit over de soorten schotsen en ander soorten "niet schaatsbaar ijs". De breedte kan ik achteraf moeilijk meer voor de geest halen, maar schat ik toch op 100 meter. Aan de andere zijde van het schotsenveld trekken we verder oostwaarts op naar de westkust van het eiland. Ineens zien we een grote wateroppervlakte ten noordoosten van ons. We trekken iets zuidoostwaarts, maar al vrij snel ligt daar water op het ijs. Inmiddels zijn we minder dan een kilometer van het land en een paar willen door het water doorrijden naar de wal. Ik blijf nu achter want ik zie daar geen heil in. Al snel stoppen de anderen, want zij zien nu als eerste ook open water recht voor ons oostwaarts. We kijken rond en zien ook zuidwaarts water. We rijden langzaam weer iets westwaarts terug. Al die tijd vallen mij de zetkrimp-scheuren in het ijs op. Deze scheuren lijken nat maar zijn het niet. Ik heb gevoeld maar kreeg geen natte hand. Ze ogen alsof er water doorkomt. Ik vergelijk deze scheuren met 'dooischeuren' in Nederland. Mijns inziens waren het zetkrimp-scheuren die nu vol water liepen, een eerste indicatie voor mogelijk nieuwe breuklijnen? Het ijs zat er vol mee. Al langzaam schaatsend overleg en er wordt geopperd om 112 te bellen. Ik stel voor om westwaarts te schaatsen, de enige kant die we nog op kunnen, maar vind geen gehoor. Het besluit is gevallen, we bellen 112. Deze operatie duurt eigenlijk wel even en weer stel ik voor westwaarts te gaan en nogmaals opper ik dat, maar alles tevergeefs. Het is ongeveer 12.40 uur en we staan te wachten. Wij gaan in eerste instantie uit van een Hover-

craft, die we de dag daarvoor ook hadden gezien, maar het wordt een helikopter. Ineens zie ik een blauw zwaailicht op de oever en wijs de anderen daarop: de reddingsdienst van het eiland. Misschien om te verifiëren of er inderdaad schaatsers in moeilijkheden zijn. Achteraf ook om in te grijpen indien noodzakelijk. Zij beschikken over een voertuig dat over water en ijs kan naar ik begreep. Zij bevinden zich op een afstand van ongeveer twee km ten noordoosten van ons. Na enige tijd horen wij de wentelwieken van de heli, maar de heli zelf zien we nog niet. Niet veel later zien we hem verschijnen over de heuvels van de westoever. Hij maakt een draai

en even later hangt hij stil op 100 meter afstand. Een kikvorsman in een hel groen pak met flippers wordt naar beneden gelaten en trekt een lier met zich mee. Wanneer hij op het ijs is komt hij een stuk in onze richting, maar maakt duidelijk dat we moeten blijven waar we zijn. Het is een koddig gezicht, een groene kikvors met zwemvliezen. De heli zakt en met zijn achterwielen raakt hij bijna het ijs. De eerste mag komen en langs de lier loopt Sytske als eerste naar de heli. De anderen volgen daarna één voor één en binnen korte tijd zitten we allen veilig in de helikopter. We stijgen op en krijgen een prachtig zicht op de schotsen en open water die rond de

De groep schaatsers met een deel van de bemanning van de helikopter, wanneer zij weer opgelucht adem kunnen halen. (foto 3)

Van links naar rechts: Ronald le Rutte, Jos Lenferink, Cor Faber, Matthy van Klaveren, brandweerman, Sytske de Boer, brandweerman, Luuk de Vries (gids)

noordpunt van het eiland zijn ontstaan. Vol verbazing en ontzetting kijken we naar beneden. We zien met eigen ogen weer de kracht van de natuur. Hoe is het mogelijk dat in een betrekkelijk kort tijdsbestek dit alles zo kan veranderen. Tientallen, zo niet honderdtallen meters schotsen en open water, het was onmogelijk om op deze plaats aan land te gaan.

Aan land worden we ontvangen door de brandweer en wij bedanken zowel de bemanning van de helikopter als de brandweer van Visingsö. Ze zien dat we goed voorbereid waren en er vallen dan ook geen verwijten. Sterker nog we worden uitgenodigd om de brandweerkazerne te komen bekijken en dat doen we dan ook. Na een klein half uur worden we met de brandweerauto naar de pont gereden en daar staan de eerste fotografen.

Als we op de vaste wal arriveren, staat de Zweedse Televisie en de Zweedse radio en nog meer fotografen ons op te wachten. Wij weten niet wat ons overkomt en voordat wij weer in Vimmerby zijn, blijken de eerste vrienden en bekenden uit Holland al via internet op de hoogte. Ook de dagen daarna blijkt de belangstelling groot, vooral in Holland. De Telegraaf, het AD, De Metro, De Leeuwarder Courant, regionale kranten en zelfs SBS6 besteedt er aandacht aan.

Wij hadden het geluk te beschikken over de nieuwste communicatiemiddelen zoals GPS en mobiele telefoons; ook onze uitrusting was goed op orde met prikstokken, prikkers, reddingstouw en droge kleding in een waterdichte zak.

Als dit alles in 1849 had bestaan, dan was het de vissers Bording vast ook beter vergaan.

Tekst: Matthy van Klaveren

Foto's: Sytske de Boer

Van Heloma plaquette – reactie op Mijn aanwinst uit KD40

In het vorige nummer van *Kouwe Drukke* schreef Jan Gores een bijdrage over een mal voor onder andere de Van Heloma plaquette. Frits Locher reageert hier op.

Een leuk stukje van Jan, want mijn vrouw Yolanda bezit zo'n plaquette. Die is afkomstig van Max Tetzner, de broer van haar vader. Max was in 1919 en 1922 schaatskampioen allround van Nederland. Tussen 1919 en 1922 werd dit kampioenschap niet gehouden; en na 1922 tot 1929 ook niet las ik in een krantenartikel.

Het kampioenschap 1919 werd op 8 en 9 februari van dat jaar in Zwolle verreden. Max Tetzner werd kampioen omdat hij 3 van de 4 afstanden won met de volgende tijden: 500 m in 56 sec., 1500 m in 3 min 03 sec., 3000 m in 6 min. 20,4 sec. Op de 5000 m viel hij en werd op die afstand geen eerste.

Het kampioenschap van 1922 werd al gereden op 3 en 4 december 1921 in Groningen, zijn woonplaats. Als prijs ontving hij de grote gouden medaille van Hare Majesteit, de grote

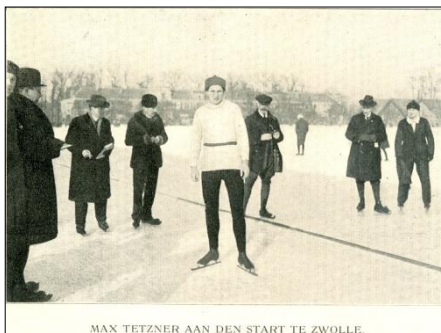
kampioensmedaille en vier kleine gouden medailles. Voor de eerste keer werd de Van Heloma plaquette uitgereikt, ook al voldeed hij niet aan de criteria. Deze waren namelijk: tweemaal kampioen met daarbij het winnen van alle vier de afstanden.

Frits Locher

locher@home.nl

De redactie heeft Martin van der Bij de vraag voorgelegd waarom Max Tetzner de Van Heloma plaquette toch in zijn bezit heeft gekregen. Zijn reactie:

De Ijsbode van 6 december 1921 geeft de oplossing: De Van Heloma-plaquette is een wisselprijs, die tweemaal achtereen of driemaal in het geheel op vier afstanden respectievelijk driemaal achtereen of viermaal

MAX TETZNER AAN DEN START TE ZWOLLE.

in het geheel op drie afstanden moet worden gewonnen om blijvend bezit te worden.

In 1922 werd de van Heloma-plaquette dus eigendom als je twee maal achtereen Nederlands kampioen werd, ongeacht het aantal overwinningen.

Tetzner was dus de eerste, en enige, die op grond van deze regel ooit deze trofee won.

Martin van der Bij

Vitrinekasten te koop

Ik heb te weinig tijd om mijn hobby voort te zetten. Omdat mijn eigen schaatsverzameling opgeborgen zit, komen er twee vitrinekasten vrij die ik

graag zou willen verkopen. Niet op Marktplaats, maar aan de mensen binnen De Poolster.

Afmetingen (hxbxd): 120x150x35 cm.

De kasten zijn afsluitbaar (sleutels aanwezig).

Mijn vraagprijs voor beide kasten is € 200.

Helaas kunnen ze niet verstuurd worden en zullen dus door de liefhebber afgehaald moeten worden. Belangstellenden kunnen mij mailen:

php.mol@ziggo.nl

Paul Mol

Reacties op KD40 *Aan de stok*

Op het artikeltje *Aan de stok* in het vorige nummer zijn enkele reacties binnengekomen. Anrie Broere stuurde de omslag in van het 19^e-eeuwse kinderboekje *Schaatsenrijden* van Suze Andriessen: een steendruk met voornamelijk ijshaken. We reserveren deze inzending voor een later nummer.

Bert van Voorbergen herinnerde zich een prent die inderdaad wel wat doet denken aan de vijf schaatsers aan de stok (achterzijde omslag en pagina 37). Het betreft *L'Hiver en Hollande*, een houtgravure uit het *Supplément Illustré du Petit Journal* van 18 januari 1907.

De redactie

Lage noren in 1963?

Ik heb een vraag voor de schaatskenners van De Poolster:

Sinds welk jaar worden er lage noren gemaakt? In de film *De hel van '63* rijdt een van de acteurs op lage noren. Hadden ze die toen al in 1963?

Edith Wassenaar

Schaatsboeken te koop

Ik wil mijn schaatsboeken van de hand doen. U kunt de titels raadplegen op: www.stichtingdepoolster.nl

U kunt mij benaderen via:

Tel.: 06-10866831

E-mail: dick.offerman@hotmail.com

Dick Offerman

Oude bezems en vroege vegers

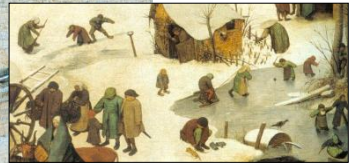
De Volendammer baanveger op de achterzijde van deze *Kouwe Drukke* is nog maar een 'jonkie' vergeleken met zijn 'collega' uit circa 1665, geschilderd door Jan van Kessel op het Spui in Amsterdam [KD5, p.13]. Ik heb deze altijd voor de oudste afbeelding van een baanveger gehouden, totdat Marnix Koolhaas me een lesje cultuurgeschiedenis gaf op p. 53 van zijn boek *Schaatsenrijden*, dat afgelopen winter is verschenen.

ijs! Ze bevindt zich op een strook land tussen twee sneeuwvrije ijsvlaktes in een Vlaams ogend dorpje. Zelfs al zou er een bevroren plas onder het sneeuwdek liggen, is het vrij zinloos om juist daar een ijsbaan te vegen. Het gaat haar eerder om een tweede sullebaan lijkt het wel, pal naast de eerste met de roetsjende kinderen.

Toortsdragers

Uit een post van 26 januari 1418 in de grafelijke boekhouding weten we dat

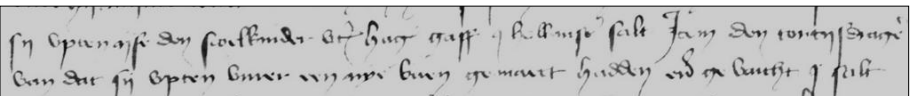

Vrouwtje

Hij verwijst daar naar een vrouwelijke baanveger, die uit het niets opduikt op één bepaalde kopie van het schilderij *De Volkstelling te Bethlehem* naar Pieter Bruegel de Oude. Daar vergist Marnix zich overigens: op het originele paneel uit 1566 veegt ze er al even lustig op los als op alle andere kopieën. Toch is er iets vreemds aan de hand en dat is precies de reden waarom ik het vrouwtje jarenlang over het hoofd heb gezien: ze staat niet op het

Jacoba van Beieren de schoolkinderen uit Den Haag één Hollandse schildfooï had gegeven op het ijs. Daar bleef het niet bij: de toortsdragers kregen hetzelfde bedrag, **omdat ze op de vijver een nieuwe baan hadden gemaakt en geveegd.**

Was de oude baan ondergesneeuwd en hadden ze overdag toch niets anders te doen? Of moest er na zonsondergang bij het licht van fakkels snel weer een baantje komen op het ijs van de Hofvijver in Den Haag? .

Fragment van de rekening uit 1418: 'Item den tortijsdragere van dat sij upten viver een nye baen gemaect hadden ende gevaicht 1 scilt'

De 17-jarige Jacoba had trouwens nog negen schilden ontvangen, onder andere om zich mee te 'mommen'. Die verkleedpartij houdt mogelijk verband met het feest van St. Agnes (Angen) op 21 januari, waarbij meisjes doorgaans dansend en zingend langs de huizen van de jongens trokken en hun geschenken aanboden. Misschien heeft Jacoba bij deze gelegenheid de schoolkinderen uitgenodigd om dat feest op het ijs te komen vieren.

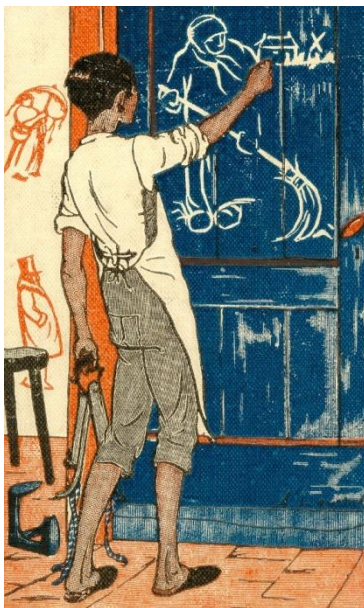
Gelegenheidsjob

De toortsdragers van Jacoba zijn verreweg de vroegste 'leden' van het 'baanvegersgilde'. De bezem is van alle tijden, zoals de monnik uit de *Nürnberger Hausbücher* (1430) toont, die op trippen zijn straatje schoonveegt.

De baanvegerij zou eeuwenlang een gelegenheidsklus blijven. Iets voor uitgevroren arbeiders en werklozen. Die geschiedenis is uitgebreid beschreven door Ron Couwenhoven in *Kouwe Drukke* 5-9 en hoeven we hier niet te herhalen.

Wat ik jullie echter niet wil onthouden is een kinderboekillustratie van Annie Leusink: een joch met een paar schaatsen in de linkerhand tekent een baanveger op een houten deur. Een

uiterst misleidend plaatje; want wie denkt dat deze Hein Krol, alias Hendrik Bruining?, zó graag wilde schaatsen dat hij zijn eigen sneeuwruimer creëerde, zit er helemaal naast. Het was precies andersom!

Niko Mulder

Een spekrijderij te Leeuwarden in 1890

F enno Schoustra is bekend als schrijver van boeken over de Elfstedentocht. Minder bekend is dat deze Leeuwarder journalist vanaf 1964 voor eigen rekening een periodiek uitgaf met de naam *'t Kleine Krantsje*. In boeiende verhalen worden hierin de Leeuwarders met hun verleden geconfronteerd. Karakteristieke figuren die het bestaan in deze plaats kleur gaven, zoals Lollige Johannes en Slappe Douwe, passeren de revue. Ook uit oude politierapporten worden nieuwtjes opgediept zoals de aangiftes van gestolen fietsen in de oorlogsjaren, en de vermissing van een tabakskaart uit een jas in de schaftkeet van het vliegveld bij Leeuwarden. In *'t Kleine Krantsje* stonden ook reclames voor boeken die door Schoustra over de Elfstedentochten geschreven waren, zoals voor *Elfstedentocht gaat toch door! Festijn of Fiasco?* En verder veel nostalgische herinneringen aan winters uit vroeger tijden, zoals: de ijsbloemen op de ramen van de slaapkamer; de warme kruid die je van je moeder kreeg als je onder de koude lakens kroop en die je met je broertje, die naast je sliep, moest delen; de glijbaan op straat of op het schoolplein; de middagen die we van school ijsvrij kregen en schaatsen op de Bonke. Verder een berichtje dat in de strenge winter van 1963 in het Friese dorp Warns voor de

verbaasde ogen van de weggebruikers een brug open gaat om een vrachtauto volgeladen met bussen chocolademelk voor de schaatsenrijders door te laten.

Helaas is *'t Kleine Krantsje voor Leeuwarden en de wijde wereld er omheen* ter ziele gegaan. De uitgave ervan was zo verweven met de persoon van Schoustra, dat toen hij er in 1997 mee ophield, er helaas geen opvolger te vinden was en er een door velen betreurd einde kwam aan het bestaan ervan. De exemplaren die ik van een goede bekende kreeg (ze zouden naar het oude papier, maar misschien stond er nog wat voor Minne in), heb ik doorgekeken en ik kwam inderdaad in enkele nummers onderwerpen tegen die misschien ook voor de lezer van *Kouwe Drukte* interessant zijn. Ondermeer een verslag van een spekrijderij voor gehuwde werklieden die in de winter van 1890/91 in Leeuwarden werd georganiseerd. Het was die strenge winter waarin veel schaatsers op eigen houtje een Elfstedentocht reden. Zie bijgaande advertentie, die in *'t Kleine Krantsje* van december 1896 gekopieerd stond. Enkele gerespecteerde burgers van Leeuwarden hadden voor dit doel het voor die tijd niet geringe bedrag van tweeduizend gulden bij elkaar gebracht. Genoeg om alle deelnemers na afloop met een prijs naar huis te sturen. Er was toen veel

'T KLEINE KRANTSJE VOOR LEEUWARDEN EN DE WIJDE WERELD ER OMHEEN pagina 7

HARDRIJDERIJ TE LEEUWARDEN
op de banen der „Nieuwe Leeuwarder IJclub”,
(daartoe welwillend afgestaan door het Bestuur der Nieuwe Leeuwarder IJclub),
door **GEHUWDE WERKLIEDEN** in Leeuwarden woonachtig.
op **Woensdag 31 December 1890,**
om **LEVENS MIDDELEN, BRANDSTOFFEN of KLEEDINGSTUKKEN.**

werkeloosheid en er heerste 's winters vaak schrijnende armoede. Dit verklaart waarom niet minder dan 427 mannen aan de wedstrijd deelnamen. Daaronder waren 51 deelnemers boven de zestig, waarvan acht al boven de zeventig. Eén was bijna tachtig, voor die tijd wel een uitzonderlijk hoge leeftijd. De jongste rijder was negentien jaar. Helaas is een foto die bij dit artikel geplaatst is te onduidelijk om hier te worden afgedrukt, maar hierop staat een trommelslager in vol ornaat die de deelnemers afroept voor de start. Het stedelijk muziekkorps zette de wedstrijd, die uren duurde, luister bij. De krant die hierover verslag uitbracht schreef: *'In het groot aantal tevreden, die door deze eigenaardige rijderij werden gemaakt heeft de commissie zich ruimschoots beloond gezien voor de vele moeite, die zij zich in deze zaak heeft willen geven'*. Waar je ook over het spekrijden leest,

meestal wordt er op een negatieve manier over gesproken. Zo ook in *'t Kleine Krantsje*, dat spreekt van de vaak lachwekkende verrichtingen van de rijders en van een trieste publieke vermakelijkheid. Maar uit het commentaar van de krant van die tijd wordt de indruk verkregen dat zo'n rijderij meer als een vorm van liefdadigheid gezien werd, waarbij het publiek kon genieten van de kapriolen van de rijders. Hedman Bijlsma heeft recentelijk in *Kouwe Drukke* ook al over het spekrijden geschreven. In *Ien, twa, trije: fuort!*, zijn studie over het kortebaanschaatsen in Friesland, worden ook verschillende van deze wedstrijden genoemd, maar de wedstrijd in Leeuwarden in 1890 zag ik niet vermeld. Wel een vrijwel gelijke advertentie voor zo'n spekrijderij drie jaar later en nu voor *'Gehuwde hulpbehoevende werklieden'*.
Minne Iedes Nieuwhof

★ "De hereboer-notabele laat Jan Boezeroen en Klaas Kruk starten.

Onbekende merkjes in krulschaatsen

Onlangs kwam ik in het bezit van een drietal krulschaatsen met verschillende merktekens in de krul. De schaatsen komen alle drie uit een boerderij in Meteren, een dorp in de Betuwe. Deze boerderij is reeds generaties lang in handen van dezelfde familie en stamt uit 1850, toch zijn de merkjes moeilijk aan bekende schaatsenmakers te koppelen. Maar misschien zijn er verzamelaars die schaatsen bezitten met dezelfde merktekens en/of die misschien zelfs weten welke schaatsenmaker er schuil gaat achter het merkteken. In beide gevallen word ik daar graag over geïnformeerd.

Merkje dansende vrouw?

Wat dit merkje moet voorstellen is moeilijk te zeggen. Is het een dansende vrouw of ...? Van dit merkje

had ik reeds een paar krulschaatsen. Het merkje is gelijk en ook de halsversiering is gelijk. Deze halsversiering is zonder meer de fraaiste van de drie nieuw verworven schaatsen en

behoort zeker tot de subtop en misschien wel tot de top van halsversieringen bij krulschaatsen.

Opmerkelijk verschil met mijn andere paar is de hakschroef en bevestiging. Van het nieuwe paar is het een schroefoog met een 4-punts hakschroef, van het andere paar een schroefbout met een totaal andere 4-punts hakschroef. Bovendien heeft het paar wat ik reeds in bezit had drie riemgaten (Zuid-Holland?). De krul is aanzienlijk kleiner en ook het ijzer voor het houtje is aanzienlijk korter van het paar dat ik reeds bezat, maar het houtje van het oude paar is van een betere kwaliteit en daardoor vermoed ik van een andere houtjesmaker. Met een klein beetje fantasie is eventueel ook in dit merkje een letter A te ontdekken. Hoewel onwaarschijnlijk kan dit merkje ook nog van een Duitse schaatsenmaker uit de omgeving van Remscheid zijn geweest.

Merkje vlieg met A?

Het merkje heb ik niet terug kunnen vinden. Wel heb ik een merkje gevonden, waarvan ik

vind dat er enige gelijkenis is en bovendien sluit een passage uit het boek *Van Glis tot Klapschaats* hier wel aardig op aan. De passage uit het boek kunt u vinden op pagina 271. Als je het merkje bekijkt dan is daar ook de letter A in te herkennen en dan kom je uit bij Adrianus de Vlieg uit Bodegraven. Stel dat hij de smederij heeft overgenomen van zijn vader toen zijn vader 56 jaar was, dan heeft Adrianus misschien schaatsen gemaakt van 1850-1865, waarna zijn broer Theodorus dus de smederij overnam. Adrianus was 11 jaar ouder dan Theodorus.

Echter Bodegraven ligt toch nog bijna 60 km van Meteren. Bovendien heeft dit paar drie riemgaten wat meestal betekent dat het afkomstig is uit Zuid-Holland en Bodegraven voldoet aan deze 'eis'. Natuurlijk heb ik ook de deskundigheid van Wiebe ingeroepen en die meldt: "Je redenering is logisch, en de toon heeft overeenkomst met de schaatsen van Theodorus de Vlieg, maar ja, het is geen sluitend bewijs. Ik vind wel dat je zo'n aanname mag doen, omdat het kan helpen bredere verbanden te ontdekken."

Niet alleen de toon maar ook de halsversiering van beide schaatsen komen grotendeels overeen. Zie hiervoor bijgaande foto en de foto op pag. 28 uit KD40.

Merkje HB

Dit zijn zonder twijfel de initialen van de maker. In het hier boven reeds beschreven boek komt er in de provincies Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant slechts een bekende schaatsenmaker voor in aanmerking en wel Hendrik ten Broek uit Brummen. Hij heeft krulschaatsen gemaakt van 1870-1908, maar het is niet bekend of hij een stempel heeft gebruikt. Brummen ligt evenwel ruim 80 km van Meteren, dus het ligt niet direct voor de hand dat de schaatsen daar vandaan komen. Dat de schaatsen in deze periode zijn gemaakt is zeer wel mogelijk. Ze zijn tamelijk robuust gesmeed met een mooie halsversiering.

Matthy van Klaveren

Posten en Stempels (14)

Heeft u goed opgelet op de enveloppe van de kerstaflevering van *Kouwe Drukke*? Dan heeft u hem vast apart gehouden, deze mooie tweede persoonlijke postzegel van De Poolster. Er prijkt een zwaantjes-schaats op uit de collectie van Alex Kampinga.

De oplage is 1000 stuks, gedrukt in november 2011. Mocht je hem gemist hebben: op de najaarsvergadering is hij in een velletje van 10 verkrijgbaar.

Noorwegen herdenkt haar sportfederatie. Deden ze dat al met het honderdjarig bestaan, ook deze uitgave van 3 januari 2011 is getooid met een schaatser. De vraag is alleen welke?

Dan van 2007 nog een prachtige roodafstempeling uit Tsjechië. Daarmee wordt de Europese titel van Martina Sablikova gememoreerd. Of tien dagen wat kort is om ook de beeltenis gelijkend te krijgen mag u zelf bepalen. Vooral roodafstempelingen zijn erg moeilijk te achterhalen, vandaar deze wat oudere bijdrage.

Caroline van Staaveren

Schaatsboeken te koop (2)

Aangeboden boeken, o.a. kinderboeken, over schaatsen of waarin schaatsen voorkomt. Heel redelijke prijzen. Portokosten voor de koper.

Vraag een lijst aan bij *Marianne van Zuijlen*, mvanzuijlen@xs4all.nl.

Gezocht: lisfretter

Ik ben op zoek naar een miniatuurkopie van het beeld 'De Elfstedenrijder' (zoals in Leeuwarden met namen van de winnaars), ook wel de 'lisfretter' genoemd.

Wie kan mij hier aan helpen? Reacties naar: guidodepestel@hotmail.com

Guido Depestel

Mijn aanwinst ...

Dé plek om uw nieuwe aanwinst te presenteren.

Deze keer de fraaie krulschaatsen, die Alle Sterk wist te bemachtigen.

Bladerend in wat oude *Kouwe Druktes* kwam ik een oproep tegen voor de rubriek 'Mijn aanwinst'.

Het is onbekend wie de schaatsen gemaakt heeft. Vermoedelijk zijn ze in Dordrecht of in de Hoeksche Waard gekocht.

Ik heb onlangs via Marktplaats een paar schaatsen gekocht welke mij qua vorm erg aan spraken. Toen de koop een feit was, heb ik nog een mailwisseling gehad met de verkoopster omdat ik het verhaal achter de schaatsen minstens zo interessant vindt.

De verkoopster meldde dat de schaatsen al vanaf haar trouwdag op zolder lagen en dat ze zijn gebruikt door haar opa. Dat moet volgens haar zo rond 1875 zijn geweest.

Wat ik me afvraag:

1. Het zijn schaatsen met een 'door-gedraaide krul'. Behoort deze schaats hierdoor tot het Wieringerwaarder type of is dat voorbehouden aan de schaatsen die door Van Thiel zijn gemaakt?
2. Als het niet het Wieringerwaarder type is, tot welke type moeten we deze schaatsen dan wel rekenen?
3. Zijn er mensen binnen De Poolster die aanvullende informatie m.b.t. deze schaatsen hebben?

Alle Sterk

Schaatswedstrijden aan de Bleekerstraat

Op vrijdag 16 januari 1914 heeft H.M. Koningin Wilhelmina een hardrijderij van "De IJclub" (Leeuwarden) bijgewoond voor mannen en vrouwen. De eerste prijs van f80 en de door H.M. beschikbaar gestelde gouden horloges met ketting, werden gewonnen door *Jacob Faber* en *Anna Visser* van Hempens. Een verrassing was dat de prijzen persoonlijk door H.M. werden uitgereikt. (bron: LC en Eigen Haard) *Theodoor van der Kooi*

Glunderende gezichten op zonnige ijsbaan

De voorjaarsbijeenkomst is gehouden op de Jaap Edenbaan op 19 maart. We werden hartelijk ontvangen met koffie met appeltaart. Iedereen genoot van het weerzien van elkaar en van de sfeer in de Skeeve Skaes. Allemaal schaatsen aan het plafond en aan de wand de voormalige verzameling van de heer Dick Offerman. Hij was een vroege vogel onder de schaatsverzamelaars en een van de mede-oprichters van De Poolster, zoals hij zelf toelichtte. Zijn poppen stonden op tafels uitgesteld en kregen veel bekijks.

De lucht zinderde echter ook van uitgelatenheid, voorjaar en het vooruitzicht op schaatspret. Hier en daar waren al nostalgische kostuums te zien en men kon haast niet wachten om te gaan rijden op de historische houtjes. Om elf uur toog het gezelschap naar de krabbelbaan om op de oude schaatsen een baantje te trekken. Ik heb zelden zoveel mensen met zo'n brede grijns op het ijs gezien. Voorwaar een goede PR-stunt, want het gezelschap trok ieders aandacht.

Publiek en rijders dromden samen bij een geïmproviseerde spekrijderij. Soms werd er door materiaalpech - er brak nogal eens een leertje - verloren, soms met nipt verschil gewonnen. Heel wat lange onderbroeken als race-outfits gezien.

Veel leden vonden het schaatsen voor herhaling vatbaar en waren zelfs voor een overheerlijke lunch nauwelijks van het ijs af te slaan.

Als uitsmijter was er een lezing van oud-sprinter Jan Ykema, die een goed duurvermogen bleek te bezitten en ons allen een uur lang geboeid deed luisteren. Daarna nog even bijkletsen en zo vloog deze fijne dag helaas maar al te snel voorbij.

Zie voor meer beelden ook onze website onder Poolster nieuws.

Caroline van Staaveren

Foto's:

- 1-Dick Offerman stalt zijn poppen uit.
- 2-Sybolt Woudenberg in de Skeeve Skaes.
- 3-Teun Wanink buigt zich over Anrie Broere in baaien ondergoed.
- 4-Een glunderend gezicht.
- 5-Jan Ykema heeft de prijzen uitgereikt.
- 6-Held op sokken, alias de 'onderdanen' van Wiebe Blauw.

Stempelkaart

Naam: Willem van Herk, roepnaam Wim

E-mail: vanherkwim@kpnplanet.nl

Website: géén plannen

Beroep: met vroegpensioen als bouwkundig uitvoerder. Na mijn schooltijd en dienstplicht gestart op kantoor als werkadministrateur, werkvoorbereider en calculator om vanaf mijn 26e jaar als uitvoerder te gaan werken. Een aantal jaren bij een bedrijf dat eigen projecten ontwikkelde en bouwde. Daarna bij een groot bedrijf met projecten van wel 450 woningen op één plaats. Hier heb ik veel ervaring opgedaan. Daarna ben ik 17 jaar tot

het vroegpensioen werkzaam geweest bij een middelgroot bedrijf. Hier heb ik de uitvoering gedaan van grote woningbouwprojecten, scholen, kantoren, garages, verzorgingstehuizen, kinderdagverblijven, enz.

Sinds mei 2009 geniet ik van vroegpensioen, maar loop nog wel eens het kantoor binnen van het bouwbedrijf of ga langs bij een project dat in uitvoering is. Bij diverse gebeurtenissen in het bedrijf krijg ik een uitnodiging,

zodat er nog steeds een hechte band is.

Sport:

- Schaatsen. Diverse jaren in de kortebaano ploeg van Zuid-Holland gezeten met jaarlijks trainingkampen te Davos in Zwitserland. Bij de Nederlandse Kampioenschappen Kortebaan is een zesde plaats de hoogste klassering. Met de kortebaano ploeg hebben we ook het shorttrackschaatsen in Nederland gestalte gegeven door o.a. tijdens kampioenschappen in Heerenveen demonstraties te geven op de binnenbaan tijdens de pauzes. Na de intensieve periode een trainingscursus gedaan en bij S.T.V. Lekstreek training gegeven en nu af en toe invaltrainer; schaats in de winter twee keer per week.
- Fietsen intensief van categorie naar categorie en nu wekelijks enkele wedstrijden bij 60+

Bestuurder:

- Medeoprichter schaatstrainingsvereniging "Lekstreek" waar onder anderen Jan en Ineke Kooiman, Hein Vergeer en Leo Visser zijn begonnen en waar ik 28 jaar in het bestuur ben geweest (1965-1993).
- Mijn bestuurstaak is tot op heden voortgezet door mijn zoon. Door deze vereniging ben ik tot Lid van Verdienste benoemd.
- Bestuurslid ijsvereniging Lekkerkerk vanaf 1986 tot heden. Een vereniging die actief is bij het onderdeel 160m kortebaan en vele

Nederlandse Kampioenschappen op natuurijs kreeg toegewezen, die er ook zijn verreden. In het bestuur is onder andere de organisatie voor zo'n evenement mijn taak.

- Vele jaren een functie gehad in de Technische Commissie Lange- en Kortebaan van het gewest Zuid-Holland van de K.N.S.B. Ook door het Gewest ben ik benoemd tot Lid van Verdienste.
- Bestuurslid Stichting Verzamelkring 'De Poolster' vanaf 2008 tot heden.

Verzamelaar: Ik bewaarde wat oude schaatsen en heb exposities van oud-plaatsgenoot Anrie Broere bezocht en kwam zodoende op het idee te gaan verzamelen. Door intensief aan sport en besturen te doen duurde het wat langer voordat ik meer werk van het verzamelen ging maken. Wel werd ik lid van 'De Poolster' om meer over het verzamelen van schaatsen te weten en te zien.

De eerste echte mooie kinderkrulschaatsjes ruilde ik met een timmerman die graag van mij een speciale schaaf wilde. Dit paar vind ik nog steeds supermooi.

Topstuk: Moeilijk te zeggen. Het eerste kinderkrulschaatsje is heel bijzonder.

- De in Friesland gekochte arretikker die ik nu aan het restaureren ben vind ik prachtig.

- De zilveren miniatures van schaatsers, sleeën, en wat maar met ijs te maken heeft zijn fantastisch mooi.

Belangstelling: Nederlandse houten schaatsen

Specialisatie:

- Sleeën. Zijn prachtig, maar nemen (te) veel ruimte in dus moet ik me daarin beperken.
- Zilveren miniatures. Vooral sleeën omdat deze minder ruimte innemen dan echte.
- Kaarten, schaatsen, medailles van 9-dorpentochten enz. van de Krimpenerwaard.

Kouwe Drukte: Een blad/boekje waar je telkens naar uitkijkt. Altijd met bijzondere vondsten en uitwerkingen. Voor de makers heb ik zeer veel bewondering. Mijn taak bij de Kouwe Drukte is de verzending naar de begunstigers.

Partner: Bets, we zijn ruim 41 jaar getrouwd, hebben twee zoons en schoondochters en twee kleinkinderen.

Hoe kijkt Bets naar de verzameling: Leuke verzameling en ook een leuke

hobby, maar vindt het jammer dat niet zoals vroeger bijzondere schaatsen te vinden zijn op rommelmarkten. Het nu kopen op veilingen/Marktplaats of iets dergelijks is toch minder spannend.

Verzamelt Bets mee: Met geringe belangstelling; gaat vaak wel mee naar bijeenkomsten en veilingen van 'De Poolster' en rommelmarkten.

Heeft Bets een eigen verzameling: Nee.

Wat vindt Bets van mijn topstukken: géén speciale voorkeur.

Leest Bets Kouwe Drukke: Kijkt hem door en leest wat haar interesse wekt.

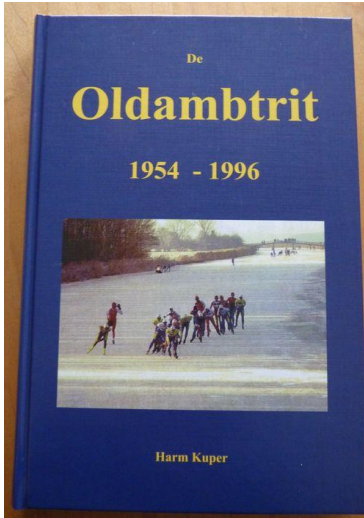

Schaatswedstrijden achter de Prinsentuin

Op vrijdag 2 februari 1917 is op de baan van "De IJclub" (Leeuwarden) een wedstrijd gehouden voor mannen en vrouwen om twee verguld zilveren en twee zilveren medailles, uitgelooft door de Vereniging ter Bevordering van Vreemdelingenverkeer en prijzen van f100, f60, f30 en f20, twee gratificatiën van f10 en vier van f5. De lijst bestond uit 25 paren. De eerste prijs van f100 werd **wederom** gewonnen door J. Faber en A. Visser, Hempens. (bron: LC)
Theodoor van der Kooi

Boek en Zopie

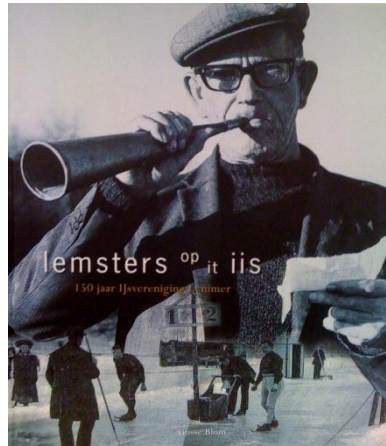
De Oldambtrit 1954-1996 – Harm Kuper

Over de Elfstedentocht zijn inmiddels boekenkasten vol geschreven. Dat is algemeen bekend. Maar waarom is er van geen enkele andere natuurijssklassieker een boek verschenen? Niet interessant genoeg? Nu is het dan eindelijk zover. De Oldambtrit heeft zijn eigen boek. Een historische terugblik op de zeventien tochten die tussen 1954 en 1996 werden verreden. Volop wetenswaardigheden, anekdotes en vele afbeeldingen.

Te bestellen voor € 30,- via:
www.oldambtritboek.nl

Lemsters op it iis – 150 jaar ijsvereniging Lemmer

Het aantal jubileumboekjes is dit seizoen beperkt. Zou het komen omdat we honderd jaar geleden een zachte winter hadden, en dus geen of weinig nieuwe verenigingen?

Honderdvijftig jaar geleden was het blijkbaar wel koud genoeg. Daardoor kon in 2011 het 150-jarig jubileum gevierd worden van de Lemster ijsclub. Onderdeel van de feestvreugde was de samenstelling van dit boek. Dikker dan gepland, ruim 170 pagina's, want er was veel te vertellen. Talrijke (bijna) vergeten verhalen zijn hier opgetekend: toertochten over de Zuiderzee, deelnames aan De Tocht, bekende Lemster schaatsers en uiteraard veel meer.

Dit boek is te bestellen voor € 19,- (incl. porto) via:

info@ijsvereniginglemmer.nl

Marieke Martino – Joost Goutziers

Aan de categorie kinderboeken is in deze rubriek tot nu toe weinig aandacht besteed. Omdat er diverse verzamelaars van kinderboeken zijn binnen de Poolster, wil ik dit boek toch niet overslaan. Geschreven voor kinderen van de leeftijd 10 tot 16 jaar en geïnspireerd op de successen van Ireen Wüst. Een verhaal over een zeer

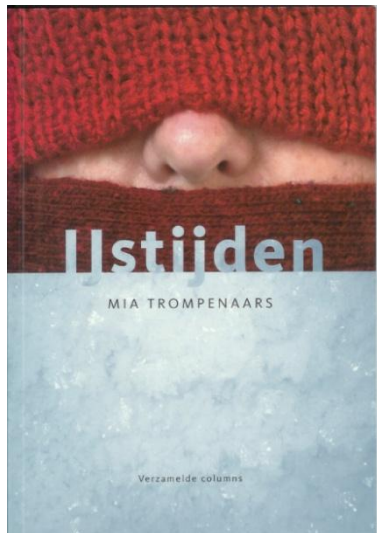
talentvolle schaatsster met een missie: knuffels verzamelen voor een weeshuis in Sri Lanka door schaatswedstrijden te winnen. Maar het wordt haar moeilijk gemaakt door een man die dreigt haar opa iets aan te doen als zij blijft winnen.

160 pagina's volop geïllustreerd (in kleur). Te bestellen via: jan@pix4profs.nl. Prijs: € 14,95

IJstijden – Mia Trompenaars

Mia Trompenaars heeft in de afgelopen jaren in het clubblad van de ijsvereniging Ballangrud diverse columns geschreven. Dat werd zo gewaardeerd dat ze verzameld zijn en gebundeld tot dit boekje. Korte verhaaltjes over wat de schrijfster op dat moment bezig hield. Over terugdenken aan de jaren '60, de Ard-en-Keessie periode. En dan ontdekken dat er ook zoiets bestaat als zwieren. Of over iemand die is ingeloot voor de Elfstedentocht. Wat moet je dan aantrekken als die tocht echt komt...

Te bestellen voor € 12,50 op: <http://www.ijstijden.trompenaars.nl/>

Kort nieuws:

In het blad **Poldervondsten** nr 15 zijn twee artikelen te vinden van Poolsterleden. Anrie Broere laat het verleden herleven met 'De Ijsbreker van de bierbrouwers'. De andere bijdrage gaat over schaatsers op wandtegeltjes, afkomstig van Minne Nieuwhof.

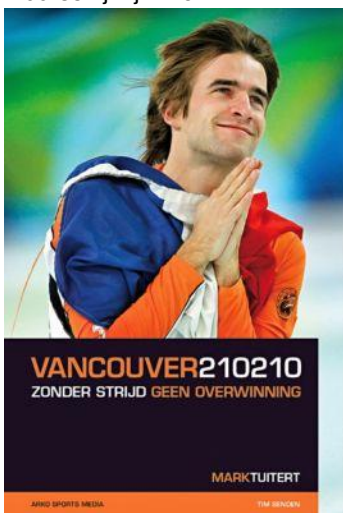
In het tijdschrift **Leovardia** wordt in drie afleveringen (nr. 33: september 2010, nr. 34: januari 2011 en nr. 35: mei 2011) aandacht besteed aan M.E. Hepkema. De oprichter en voorzitter – bijna 40 jaar - van de Vereniging De Friesche Elf Steden. Het tijdschrift is oa. te verkrijgen in het Historisch Centrum Leeuwarden. Prijs per nummer € 6.

Trekvogels uit het Westland, door Frank Hazenberg, is een roman van

een schaatser die, net als zijn opa destijds, de eerste wil zijn die met Vlaardingse ijsschepers thuiskomt van een schaatstocht. Prijs: € 9,95.

Fred Louter schreef **Een Elfstedenrijder vertelt**. Verhalen van diverse toerrijders van de Tocht der Tochten. Prijs: € 14,95.

Vancouver 210210 is de titel van het nieuwe boek van Mark Tuitert. Bij het schrijven van dit artikel ligt het boek nog niet in de winkel. Wanneer u dit leest waarschijnlijk wel ..

Martin van der Bij

Winters in de (Neder)-Betuwe – Joke Honders

Vanuit een – althans op schaatsgebied – wat onbekende en onverwachte hoek van Nederland is er een prachtig boek verschenen over de winters in de Betuwe. De schrijfster, Joke Honders, heeft alle facetten van de winters beschreven; zowel de aardigheden als de narigheden. Vooral de winternarigheden maken indruk op de 21^e-eeuwse

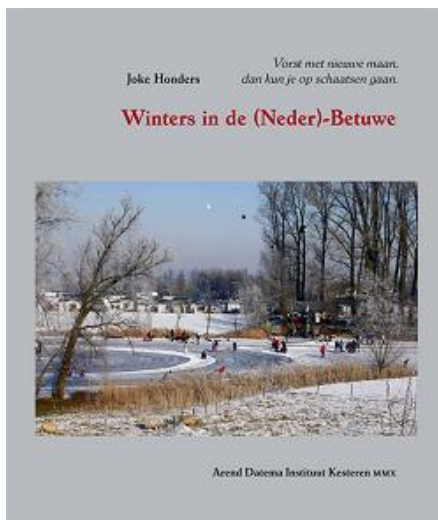
lezer, niet in het minst door de talrijke fraaie illustraties van dijkdoorbraken door kruierend ijs.

Ook wordt aandacht besteed aan het dagelijks leven in de winter en aan winterfeesten. Het leeuwendeel van dit boek is echter gewijd aan de geschiedenis van de talloze ijsclubs in de Neder-Betuwe aan de hand van fraaie verhalen en mooie illustraties. Zelfs schaatsenmakers uit deze streek worden niet vergeten. Kortom: een aanrader.

Dit boek is uitgegeven door het Arend Datema Instituut in Kesteren en de prijs bedraagt €19,95.

Het boek is te bestellen via de mail: info@hkko.nl

Annie Broere

Poolsterpuzzel 7

Het juiste antwoord op puzzel 7 had moeten zijn: de Dille onder Oosterwierum gelegen aan de Zwette halverwege Sneek-Leeuwarden. In de Elfstedentocht van 1912 heeft Jan Ferwerda de pech gehad hier te vallen en de strijd te moeten staken voor de eerste plaats. Dit voorval staat beschreven in het boekje: *"De Elfstedentocht van Jan Ferwerda"*. Van de twee inzenders heeft niemand het goede antwoord.

Op de Dille heeft eens een herberg gestaan, genaamd de Dille (zie foto). Deze herberg is in 1928 gesloopt om de hinderlijke S-bocht in de Zwette af te snijden. Alleen het koetshuis is gespaard gebleven en wordt thans bewoond. De eerste kastelein, Melle Mellis pachtte de Dille in 1681. Toen had de herberg de functie van tolhuis annex herberg.

Passerende trekschuiten moesten hier tol betalen. Er was dan ook gelegenheid om de paarden te verwisselen en om wat te eten en te drinken. In de winter was de Dille een

vermaarde ijsherberg in Friesland waar schaatsenrijders op doortocht zich konden opwarmen.

Talrijk zijn ook het aantal hardrijderijen en wedstrijden met arrensleden geweest die op de Dille zijn gehouden. Helaas is van de uitslagen niet veel bekend. Het was toen niet gebruikelijk om daar verslag van te doen. Toch is niet alles verloren gegaan. Zo is van de *"Harddraverij met paard en sleet op Maandag den 13 Januarij 1823"* met als eerste prijs: *"een extra fraaije zilveren tafel-tabaksdoos"* (bron: LC) wel iets is meer bewaard gebleven. In de winter van 1938/1939 was de tabaksdoos namelijk te zien op de tentoonstelling: *"De Friesche IJssport in den loop der tijden"* in het Friesch Museum te Leeuwarden. De winnaar vinden we terug in de inscriptie: *"1823 Den 15 January is Deeze Doos op de Dille verreden door Paard en Sleden en gewonnen door S S v/d Werf"*. Waarschijnlijk is de wedstrijd op maandag afgelast en verplaatst naar de woensdag.

In die tijd heeft de Dille voor veel vertier gezorgd en men mag aannemen dat de herberg er een goed bestaan had. *Theodoor van der Kooi*

Poolsterpuzzel minder frequent

Vanwege de geringe animo heeft de redactie besloten om de rubriek *Poolsterpuzzel* in het vervolg alleen nog in de decemberrubrieken van *Kouwe Drukke* op te nemen.

H A R D D R A V E R I J M E T P A A R D E N S L E E D .
Met consent van den Edel Achtb. heer Grietman van Rauwerderhem, gedenkt de Kasteleinsche op de Dille, onder der Rauwerd, te laten verharddraven, met Paard en Sleet: Een extra fraaije ZILVEREN TAFEL-TABAKS-DOOS tot eenen prijs, en een HOOFDSTEL tot eene premie, Maandag den 13 Januarij 1823, des namiddags precies ten 1 uur. Alle paarden zullen worden toegelaten, mits van zesfen klaar, koopmanswaart en tot genoegen der Keurmeesters zijnde. De Liefhebbers worden verzocht zich vroegtijdig te laten inteeekenen.

Kouwe Drukke

Kouwe Drukke is een uitgave van Stichting "De Poolster", verzamelkring van schaatsen en winterse objecten en verschijnt driemaal per jaar.

Misdrukken, bezorgfouten en dergelijke melden bij:

Wim van Herk tel. 0180-663092; e-mail: administratie@stichtingdepoolster.nl

Redactie-adres

Niko Mulder, Schoener 48-01, 8243 XT Lelystad

Redactieleden Kouwe Drukke

Matthy van Klaveren (0251-241492) matthy.klaveren@orange.nl	Niko Mulder (0320-251663) n.mulder@hccnet.nl
Theodoor van der Kooi (030-6046362) theodoorvanderkooi@12move.nl	Caroline van Staaveren (023-5651597) redactie@stichtingdepoolster.nl

Druk

Drukkerij De Gans, Amersfoort

Bestuursleden Stichting "De Poolster"

Voorzitter Huub Snoep (0252-688699) voorzitter@stichtingdepoolster.nl	Penningmeester Wim van Herk (0180-663092) administratie@stichtingdepoolster.nl
Secretaris en ledenadministratie Maarten Dijkstra (072-5610916) Doortjes 9, 1861 VH Bergen (NH) secretariaat@stichtingdepoolster.nl	Contactpersoon veilingen Alex Kampinga (0598-398002) veilingcommissie@stichtingdepoolster.nl
	Contactpersoon redactie en website Caroline van Staaveren (023-5651597) redactie@stichtingdepoolster.nl

Stichting De Poolster

<http://www.stichtingdepoolster.nl>

secretariaat@stichtingdepoolster.nl

Lidmaatschap

Het lidmaatschapsgeld dient eens per jaar rond 1 juli te worden betaald. Verzamelaars of geïnteresseerden die zich willen aansluiten worden verzocht € 25,- over te maken op gironummer 4324260 t.n.v. Stichting De Poolster met vermelding van naam en lidmaatschapsgeld 2011-2012. Graag dan ook uw adresgegevens doorgeven aan: secretariaat@stichtingdepoolster.nl

Kopij

Voor Kouwe Drukke nummer 42, oktober 2011, moet de kopij uiterlijk 1 juli 2011 binnen zijn. Bij voorkeur per e-mail (als bijlage), handgeschreven of getypt mag ook. Kleine berichtjes kunnen ook worden doorgebeld. Aanwijzingen voor het aanleveren van kopij zijn verkrijgbaar bij de redactie. De redactie kan artikelen om diverse redenen weigeren, inkorten of doorschuiven naar een volgende uitgave.

De artikelen in Kouwe Drukke mogen zonder schriftelijke toestemming van de auteurs niet worden gebruikt voor andere publicaties.

My dear little boy with
lots of love
Aunt Annie